

тику хорошо, 40% осознают, что их знания неудовлетворительны, ни один студент не оценил свои знания как отличные. При этом 40% студентов уверены, что понимают 50–70% прочитанного текста; 21% считают, что понимают 30–50% текста; 18% – осознают, что понимают лишь 1–30%, а 21% утверждают, что понимают более 70% текста на английском языке. Студенты технических специальностей признаются, что им нелегко выражать свои мысли на английском языке (58%), 24% с трудом могут это сделать, 12% уверены, что выразить мысли на иностранном языке им очень трудно, 3% считают, что это невозможно, и только 3% достаточно легко выражают свои мысли.

Выводы. Итак, на наш взгляд, следует пытаться в равной степени развить все средства общения, при этом учитывая индивидуальные особенности студентов. Материал для обучения англоязычному общению студентов неязыкового вуза должен быть тщательно отобран с учетом специфики вуза, специальности студента, начального уровня владения языком, условий и целей обучения. При отборе материала, главным является специфика обучающегося, то есть студента, а именно его профессиональные потребности. Исходя из этого, и материалы, и методология, используемые преподавателями, должны соответствовать возрасту, запросам обучающегося, по возможности приближаясь к аутентичному использованию речи в реальной жизни.

Литература

1. Колкер Я.М. Практическая методика обучения иностранному языку / Я.М. Колкер, Е.С. Устинова, Т.М. Еналиева. – М. : Академия, 2001. – 264 с.
2. Кузнецова Г.П. Обучение профессиональному общению в техническом вузе / Г.П. Кузнецова, В.П. Веретенникова, Н.В. Чугунова // Наукові праці ОНАЗ ім. О.С. Попова. – 2007. – № 1. – С. 101–103.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению : пособ. для учителей / Е.И. Пассов. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
4. Синельников А.П. Психология обучения иностранным языкам / А.П. Синельников. – Х. : Основа, 2009. – 128 с.

СУЩЕНКО Л.О.

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

Соціально-економічні зміни в Україні, переорієнтація на розвиток людини, її особистісні якості та культурні цінності детермінують нагальну потребу кардинального оновлення системи освіти, перегляд основних концептуальних положень навчально-виховного процесу у вищій школі. Реалії сучасності вимагають не лише високого рівня теоретичної підготовки, а й формування особистості майбутнього фахівця, його культурного потенціалу, готовності до саморозвитку та самонавчання.

Однак, як засвідчило вивчення наукових джерел, у більшості випускників вищих навчальних закладів сформована, насамперед, орієнтація на постійну зовнішню допомогу, позиція споживача, якому не обов'язково докладати власних зусиль для вирішення пізнавальних завдань. Безумовно, з такою орієнтацією фахівцеві дуже важко саморозвивати нову установку, що

передбачає особисту відповідальність за результати своєї діяльності, необхідність передусім самостійно докладати зусилля для подолання життєвих труднощів. Отже, зі вступом до вищого навчального закладу або після його закінчення процес пошуку індивідом свого місця в соціальній та професійній структурі суспільства не завершується, він лише видозмінюється.

На зміну традиційному реформуванню освіти, що полягало в пошуку найбільш мобільних елементів дидактичної системи, вдосконаленні навчальних планів і програм, модернізації підручників, приходять усвідомлення важливості переорієнтації базових принципів та основних позицій професійної підготовки майбутніх фахівців. Пропонуються нові концепції педагогічної освіти, актуалізується проблема життєвого визнання пріоритету особистості з притаманними їй розумовими та фізичними здібностями, потребами, ідеалами тощо. Найважливішою в цих підходах є вимога позбутися установки на абсолютизацію засвоєння знань – коли все інше, начебто другорядне, оголошується несуттєвим. Позбутися такого підходу можна за умови впровадження індивідуалізованого навчання.

Відсутність комплексних досліджень, які б ґрунтувалися на фундаментальних теоретичних розробках, призводить до полярних оцінок процесу індивідуалізації навчання. Аналіз наукових джерел засвідчує, що особистісні якості індивіда започатковуються ще в дошкільних закладах освіти, школах різних рівнів та типів і вимагають відповідного педагогічного процесу для максимального забезпечення індивідуального розвитку особистості на основі природовідповідності.

Бажання пізнати світ – це природне бажання дитини, яке, на жаль, іноді легко і швидко “знешкоджується”, нівелюється неприродними, штучними умовами організації навчальної діяльності, зручної для вчителя, який професійно не підготовлений і не здатний враховувати потреби учня. Саме тоді, коли школяр почуватиметься захищеним від страху перед оцінкою, коли за ним буде узаконено право на оптимальний рівень діяльності, а вчитель сприйматиметься не як контролер і наглядач, значно увиразняться виховні ефекти.

Серед головних засобів реалізації індивідуалізованого навчання вагоме місце посідає самостійна навчально-пізнавальна діяльність. Її питома вага в більшості навчальних закладів України становить до 40% часу, передбаченого на вивчення різних дисциплін. Нагальне завдання, яке важливо вирішувати для забезпечення неперервності освіти й формування творчої особистості спеціаліста, – навчити студента (учня) вчитися, самостійно набувати знання, розвивати індивідуальні якості протягом усього життя.

Фахівцями звертається серйозна увага на більш чітку організацію самостійної пізнавальної діяльності (далі – СПД), що сприяє ефективному використанню часу, призначеного для самоосвіти. Йдеться не тільки про самостійну навчальну діяльність студентів, а й інформаційно-методичне забезпечення, комп'ютерну підтримку навчального процесу. Технічні можливості ВНЗ, комп'ютерна мережа в домашніх умовах значно розширю-

ють можливості самостійної навчальної роботи студентів усіх форм навчання – денної, заочної, вечірньої та дистанційної.

Однак, незважаючи на низку публікацій, присвячених різним аспектам самостійної навчальної роботи студентів, у навчальних закладах цьому системоутворювальному дидактичному чиннику приділяється недостатньо уваги. Загальний рівень розвитку навичок самостійної пізнавальної діяльності випускників невисокий: більшість з них не вміють планувати свою інтелектуальну діяльність, виділяти з опанованого матеріалу головне, недостатньо володіють уміннями роботи з каталогами, картотеками й довідковою літературою.

Для ефективного функціонування системи неперервної освіти важливо сформулювати потребу й забезпечити можливості СПД, індивідуалізацію навчання не лише студентів та учнів, а й дорослих. Це сприятиме забезпеченню професійного становлення, підвищення кваліфікації чи можливої перекваліфікації. Важливим є також формування установок на розвиток пізнавальної діяльності суб'єктів учіння, їх інтересу до навчання, формування вмінь і навичок СПД, здійснення самооцінки та самоконтролю, створення умов для такої діяльності й організаційних можливостей управління навчально-виховним процесом. Головним результатом має стати орієнтація навчального процесу на студента, розвиток його своєрідності й неповторності, створення умов для формування творчої ініціативи, педагогічної сміливості та самостійності.

На особливому значенні самостійної роботи у процесі навчання наголошував ще Я.А. Коменський. На глибоке переконання педагога, “альфою й омегою” дидактики має стати пошук та відкриття способу, коли б “учителі менше навчали, а учні більше б учились”. К.Д. Ушинський вважав самостійну навчально-пізнавальну діяльність єдиною міцною основою будь-якого плідного навчання.

Аналіз сучасних наукових джерел засвідчує, що в теорії і практиці вищої освіти нагромаджено значний досвід, який може стати основою вдосконалення СПД майбутніх фахівців:

– визначено домінуючі імперативи нової стратегії професійної підготовки фахівців з позицій нової філософії освіти (В.П. Андрущенко, О.В. Глузман, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.О. Кудін, В.І. Луговий та ін.), неперервності освіти (А.М. Алексюк, С.У. Гончаренко, О.А. Дубасенюк, В.П. Зінченко, В.С. Ледньов, Н.Г. Ничкало, С.О. Сисоєва та ін.);

– розглянуто дидактичні основи активізації самостійної навчальної діяльності студентів (В.М. Вергасов, А.А. Кирсанов, М.М. Скаткін, Т.І. Шамова, Г.І. Щукіна та ін.);

– здійснено аналіз різних аспектів формування пізнавальної самостійності учнів загальноосвітніх навчальних закладів (О.Я. Савченко, Н.І. Дідусь, П.І. Підкасистий та ін.), шляхів підвищення ефективності навчання (А.М. Алексюк, Є.С. Барбіна, В.І. Бондар, В.А. Козаков, О.Г. Кучерявий, О.М. Пехота, В.А. Семиченко, С.О. Сисоєва та ін.), дослідження впливів самостійної роботи на процес пізнання (В.К. Буряк, В.М. Вергасов, Б.П. Єсіпов, О.Г. Мороз, Р.А. Нізамов, М.Д. Нікандров та ін.);

– обґрунтовано окремі аспекти організації самостійної роботи студентів навчальних закладів різних рівнів акредитації, зокрема при викладанні деяких навчальних предметів (Г.Є. Гнітецька, Л.В. Жарова, Н.С. Журавська, С.Г. Заскалета, Л.І. Лутченко, В.В. Луценко, Н.Г. Сидорчук, М.І. Сичова, В.М. Хрипун, І.А. Шайдур та ін.);

– здійснено історико-педагогічний аналіз проблеми використання самостійної пізнавальної діяльності як засобу активізації навчального процесу (Н.М. Дем'яненко, В.К. Майборода, Л.О. Хомич);

– здійснено порівняльний аналіз організації самостійної пізнавальної діяльності (Л.П. Пуховська, Т.С. Кошманова, М.П. Лещенко, Н.М. Авшенюк).

Мета статті – розглянути основні шляхи організації самостійної пізнавальної діяльності студентів за рахунок побудови й проведення занять за принципом проблемності, науковості, професійного спрямування та здійснення системного контролю.

Зростання розриву між обсягом знань, призначених для вивчення, й можливістю їх засвоєння, може бути подоланий, головним чином, шляхом розвитку розумових здібностей студентів, формування в них здатності самим регулювати процес засвоєння нових знань і підвищення ефективності навчання. Самостійність у навчальній діяльності зумовлена структурою планів вищих навчальних закладів, у яких значна частина навчального часу виділена на самостійну роботу студентів.

При обмеженні навчального аудиторного часу, а також з урахуванням психологічних особливостей студента й обов'язкової умови інтенсивності вивчення фахових дисциплін для оволодіння професійними вміннями та навичками виникає необхідність навчати студентів самостійно працювати. Суперечність між рівнем знань студентів і їх умінням повноцінно використовувати їх у своїй професійній діяльності можна вирішити, використовуючи сучасні педагогічні технології, що створюють пріоритетні умови для самостійної пізнавальної діяльності й дають змогу значно підвищити ефективність навчального процесу.

Тому одним із головних резервів удосконалення навчального процесу у ВНЗ є ширше використання творчого потенціалу студентів, упровадження методів і форм навчання, які передбачають активну самостійну роботу [3]. Саме самостійна робота студентів повинна стати однією з важливих складових навчального процесу, оскільки вона має ряд цілей, серед яких слід виділити:

– виховні – прищеплення самостійності як риси особистості й стереотипу пізнання, тобто потреби до поповнення та оновлення своїх знань;

– навчальні – набуття вмінь і практичних навичок техніки самостійної роботи, вміння приймати рішення, формувати конкретні завдання залежно від загального напрямку діяльності, вміння визначати методи й засоби розв'язання проблем;

– освітні – здобування студентами загальноосвітніх, професійних умінь, знань та навичок [4].

Найбільш важливими є питання організації, управління та контролю за самостійною роботою студентів. Відомо, що саме самостійна робота сприяє максимальному виявленню потенціалу студента, формує вміння й навички використання та переробки інформації.

Студенти, які не володіють навичками самостійної підготовки, переважно не встигають відібрати головне в дисципліні, перестають її розуміти, втрачають упевненість у собі, у своїх можливостях. Саме в цьому часто полягає основна причина низького рівня знань багатьох студентів і втрати ними інтересу до навчання й обраної спеціальності.

Отже, формування майбутнього фахівця має полягати в тому, щоб максимально сприяти розвитку в студентів творчої ініціативи, вихованню потреби в самоосвіті, спрямованості на підвищення рівня своєї теоретичної підготовки, вдосконалення вмінь і навичок самостійної роботи.

Вищесказане свідчить про те, що підготовка студентів до самоосвіти вже з перших днів навчання у ВНЗ є актуальною соціально-педагогічною проблемою, від вирішення якої багато в чому буде залежати ефективність майбутньої діяльності спеціалістів.

Організація самостійної роботи студентів є динамічним процесом, у якому ядром є самостійна діяльність майбутнього фахівця, управління викладача та створення відповідних відносин між ними [5].

У науковій літературі виділяють чотири види самостійної роботи:

1. За зразком, який використовує відомий спосіб розв'язання теоретичних і практичних завдань для аналогічних ситуацій та сприяє розвитку репродуктивної навчально-пізнавальної діяльності. Такий вид самостійної роботи можна розглядати лише як основу пізнавальної самостійності.

2. Модифікація й використання відомого способу розв'язання завдань у незвичайній ситуації. У цьому випадку застосовуються способи продуктивності з перетворення й узагальнення теоретичних і практичних знань, які сприяють розвитку практичного мислення. Пізнавальна самостійність у цьому випадку набуває практичної спрямованості.

3. Використання декількох можливих способів розв'язання завдань, уміння їх комбінувати в пошуках оптимального варіанта для тієї чи іншої ситуації. Можливості для розвитку такого рівня самостійності створюються в умовах організації частково-пошукової навчально-пізнавальної діяльності, яка формує творче мислення.

4. Вивчення теоретичних знань як інструмента наукового пізнання, який пропонує включення студента в професійну науково-дослідну діяльність.

До основних видів самостійної роботи студентів, які використовуються у ВНЗ, доцільно віднести:

- доповіді й виступи на семінарах і конференціях;
- виконання науково-дослідних завдань як вищої форми самостійної роботи;
- роботу в предметних гуртках та клубах за інтересами;
- виконання ІНДЗ;

- роботу з навчальними й контролюючими програмами на комп'ютері;
- виконання практичних та лабораторних робіт;
- виконання окремих завдань на лекційних і семінарських заняттях;
- індивідуальну роботу з навчальною та методичною літературою;
- участь в олімпіадах, студентських конференціях;
- узагальнення матеріалу під час підготовки до іспиту.

У реформі вищої школи основний акцент ставиться на підвищення результативності та якості засвоєних студентами знань. Для того, щоб фундаментальні дисципліни могли бути джерелом інформації зі спеціальності, сприяли вдосконаленню майстерності, були засобом задоволення професійних потреб, необхідно максимально інтенсифікувати навчальний процес і підвищити ефективність вивчення фундаментальних дисциплін майбутніх спеціалістів не лише на заняттях, а й у позааудиторний час, тобто в результаті самостійної роботи [5].

Практика показує: якщо перші два-три тижні семестру студент не розпочинає самостійне вивчення дисциплін, можна припустити, що він не виконає графік, що не буде успіху у вивченні цих дисциплін, а тому неминуча “штурмовщина” наприкінці семестру.

Тому вже з першого семестру навчання студентів у ВНЗ викладачі мають планувати їхню самостійну роботу, де враховувалась би кількість годин, необхідних для підготовки до лекції, практичного, лабораторного чи семінарського заняття, модульного контролю, складався перелік тем, винесених на самостійну роботу. Для більш ефективної організації самостійної роботи студентів і самоконтролю знань, викладачами мають бути розроблені методичні рекомендації до проведення лабораторних робіт, практичних занять, методичні посібники, в яких викладено основний теоретичний матеріал, подано зразки розв'язання певних завдань і вправ до певної теми, включені контрольні запитання для самостійного вивчення. Це дає змогу здійснювати керівництво роботою студента в заданій послідовності та контролювати її.

Передовий педагогічний досвід показує, що вже на першому курсі студенти можуть і повинні бути залучені до всіх видів самостійної роботи. Методичне забезпечення індивідуальної й колективної навчально-пізнавальної діяльності пропонує реалізацію принципу проблемності – від лекцій проблемного характеру до включення проблемних ситуацій у питання модульного контролю та екзаменаційних білетів. Основним призначенням проблемних лекцій є моделювання суперечностей, які становлять основу змісту навчальної дисципліни, залучення студентів до аналізу варіантів вирішення цих суперечностей, яке сприяє формуванню творчого теоретичного мислення [5].

Формуванню самостійності, творчого пошуку сприяють також лабораторні заняття, які передбачають створення й розв'язання екстремальних практичних ситуацій або їх моделей, у процесі яких розвивається професійна інтуїція, вміння орієнтуватись у нестандартних ситуаціях, прогнозу-

вати їх хід, використовуючи завдання різної складності, що забезпечують диференціацію навчально-пізнавальної діяльності.

Не менш важливим шляхом формування самостійності є використання можливостей ігрових форм організації навчально-пізнавальної діяльності, які дають можливість задовольнити потреби студента в спілкуванні й забезпечити досягнення цілей навчання шляхом вирішення навчальних завдань. Ігрові заняття на першому курсі можна організувати у вигляді дидактичних ігор “Тематичне заняття”, “Конференція”, на старших курсах – проведення специфічних вузькоспеціалізованих, професійно спрямованих ігор.

Формуванню в студентів більш високого рівня самостійності сприяє виконання курсового проектування, розширення його зв'язку з усіма видами практики. Здійснення комплексного курсового проекту дає можливість активізувати міжпрофесійне спілкування, здійснити інтеграцію міжпредметних зв'язків у процесі вивчення об'єкта дослідження, співробітництво з багатьма викладачами формує в них принципи індивідуальної та колективної діяльності.

Необхідним компонентом самостійної роботи студентів є самопідготовка до навчальних занять, модульного контролю, практичних занять, яка включає роботу з навчальною та науковою літературою, виконання різноманітних розрахунків, письмових індивідуальних завдань, контрольних запитань, тестових завдань. Це дає можливість прищепити студентам навички організації самостійної роботи з джерелами літературної та комп'ютерної інформації.

Вирішення проблем організації самостійної роботи студентів передбачає чіткий і оперативний контроль за самостійною роботою студентів, який здійснюється систематично [5].

Для визначення рівня готовності студентів до самостійної роботи проведено соціологічне опитування. Запитання в анкеті відображали ставлення студентів до самостійної роботи у ВНЗ, розуміння її змісту, необхідності, готовності.

Першокурсникам спеціальності “Психологія” (II семестр) було запропоновано такі запитання:

1. Чи зацікавлюють Вас заняття з психології?
2. Які фактори впливають на процес організації Вашої самостійної роботи під час занять?
3. Які якості повинні мати студенти для успішної організації самостійної роботи на парах?
4. Чи плануєте Ви самостійну роботу на лекціях, семінарських заняттях?
5. Чи визначають викладачі на початку заняття конкретну мету й завдання?
6. Що спонукає Вас до організації самостійної роботи із зазначеної дисципліни?
7. Чи здійснюєте Ви самоконтроль за організацією власної самостійної роботи?

8. Чи підбивають викладачі конструктивні підсумки після закінчення заняття?

9. Чи визначають і мотивують викладачі критерії успішності засвоєння знань, умінь і навичок на заняттях?

10. Які заходи слід вжити для покращення організації Вашої самостійної роботи на заняттях з психології?

Виявилось, що лише 1/5 студентів розуміють необхідність своєї теоретичної самопідготовки, її значення для загального особистісного розвитку.

Результати анкетування засвідчили, що студенти малопідготовлені до самостійної роботи, не вміють розрахувати час і спланувати самостійну діяльність, на організацію самостійної роботи впливає недостатній рівень знань шкільної програми, невміння спілкуватись на рівні співробітництва, нерозуміння й незнання форм і методів самостійної роботи. До анкетування було залучено 100 студентів, 35% яких вказали на невміння працювати самостійно, 42% вбачають свої проблеми в недостатній шкільній підготовці, і лише 23% здатні на самостійну діяльність.

Сам процес підготовки майбутніх фахівців до організації власної самостійної роботи, за нашим припущенням, має постати як стійка взаємодія професорсько-викладацького складу кафедр і факультетів у виконанні найвагоміших, на наш погляд, компонентів системи професійної діяльності спеціалістів з підготовки студентів до керівництва власною самостійною роботою, яка складається з таких *п'яти* взаємопов'язаних між собою напрямів.

По-перше, це надання майбутнім фахівцям необхідних і достатніх психолого-педагогічних знань про закони фізичного та психічного розвитку особистості, сутність і призначення самостійної роботи, зокрема, знань про основні структурні складові керівництва самостійною роботою: науково обґрунтоване цілепокладання, моделювання, планування, організацію, педагогічний аналіз, корекцію, контроль і стимулювання, технологію діагностування результатів самостійної роботи тощо. Навички самоконтролю та самореалізації.

Ознайомлення студентів із здобутками сучасних експериментаторів і дослідників, новаторів, зокрема тих, хто досліджує методи та форми оптимізації самостійної роботи, з алгоритмами здійснення певних видів самостійної роботи.

Підвищення професійної культури фахівців, розширення кругозору, обізнаності в різних галузях науки, економіки, політики, літератури, мистецтва; залучення студентів до надбань національної та світової культури, ознайомлення із засобами стимулювання їхнього саморозвитку й професійного самовдосконалення.

По-друге, формування й розвиток необхідних умінь та навичок здійснення керівництва власною самостійною роботою: самопроектування предметних ситуацій з метою розвитку особистості як суб'єкта засвоєння предметних знань, підготовки її до успішного самонавчання з урахуванням вікових особливостей.

До таких умінь і навичок студентів ми віднесли: вміння самостійно знаходити, отримувати та використовувати потрібну інформацію, уявляти

процес можливого розвитку педагогічних явищ, екстраполювати, уявно експериментувати, формулювати педагогічні гіпотези, здійснювати ретроспективний аналіз, володіти методами наукового пошуку.

По-третє, розвиток особистісних якостей майбутнього фахівця:

– самостійності у виборі стилю життєдіяльності та професійної поведінки, наполегливості, толерантності, витримки, сумлінності, стриманості, активності, винахідливості, оптимістичності, натхненності, вміння доводити розпочату справу до кінця;

– розвиток механізмів психіки: саногенного, логічного та вірогіднісного мислення, аналізу, синтезу, рефлексії, пам'яті й уяви, самотності, індивідуальності майбутнього фахівця.

Комунікативні вміння та якості: розвиток уміння знаходити спільну мову, обґрунтовувати, доводити та висловлювати власну думку, визнавати помилки, працювати в колективі, співпрацювати, співтворити.

По-четверте, цілеспрямоване спонукання до набуття майбутніми фахівцями досвіду керівництва власною самостійною роботою:

– залучення студентів до самостійного ознайомлення, спостереження, вивчення технологій і творчого досвіду учителів, майстрів педагогічної праці з проблеми керівництва самостійною роботою;

– творчі пошуки студентів зі створення власного досвіду керівництва самостійною роботою, залучення їх до участі у виставках-лабораторіях педагогічного досвіду, демонстрації сучасних програм розвитку самостійності учнів та обміну інформацією тощо;

– екстраполювання тенденцій, ідей, авторських підходів за умови власної діяльності під час педагогічної практики;

– розвиток уміння переводити набуті теоретичні знання у власне надбання, у практичні дії;

– заохочення сміливості та самостійності студентів у здійсненні професійного керівництва самостійною роботою.

По-п'яте, стимулювання й організація експериментальної та дослідницької діяльності студентів з проблем керівництва власною самостійною роботою [6].

Висновки. Результати досліджень дають можливість стверджувати, що організація самостійної пізнавальної роботи студентів – це постійний процес протягом навчання у ВНЗ, який може бути забезпечений лише цілою системою різноманітних методичних форм, що послідовно підводять студентів до рівня саморегулювання, самоконтролю, активної самостійної роботи.

Отже, запропонований комплекс заходів щодо організації самостійної роботи студентів ВНЗ дає змогу: забезпечити поєднання аудиторної та позааудиторної форм самостійної роботи студентів; диференціювати й індивідуалізувати навчання студентів; забезпечити рівень засвоєння знань, умінь і навичок, необхідних для реалізації, здійснення самостійної діяльності в професійній підготовці, повсякденному житті, суспільній роботі.

Варто зазначити, що чітко організована систематична самостійна робота студентів над навчальними предметами і надійний та ефективний контроль

за нею з боку викладачів, самоконтроль з боку студентів дадуть змогу вирішити завдання вищої школи – сформувати в студентів науковий світогляд, систему сучасних професійних знань, а також розвинути творчі здібності.

Література

1. Алексюк А.М. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання / А.М. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.І. Підкасистий. – К. : Вища школа, 1993. – 336 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження / С.У. Гончаренко // Методичні поради молодим науковцям. – К., 1995. – 45 с.
3. Журавська Л.М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у вищих закладах освіти / Л.М. Журавська // Освіта і управління. – 1999. – № 2. – Т. 3. – С. 105–115.
4. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії : навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студентів середніх та вищих навчальних закладів / І.А. Зязюн, Г.М. Сагач – К. : Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
5. Крукевич Л. Підходи до вирішення проблеми в організації самостійної роботи в технікумі / Л. Крукевич // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / [Голов. ред. Т.І. Сущенко]. – Запоріжжя, 2003. – Вип. 28. – С. 363–369.
6. Парфонов М.П. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічного керівництва самостійною роботою учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / П.М. Петрович. – К., 2006. – 183 с.

ТАРАН І.В.

СУТНІСТЬ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Сьогодні перед вищим навчальним закладом стоїть завдання підготовки творчих, відповідальних фахівців, готових до самореалізації та адаптації у нових умовах. Актуальність проблеми полягає в необхідності діяльності, заснованої на сучасних уявленнях про індивідуалізацію, за допомогою якої в системі вищої освіти реалізуються можливості для вибору індивідуального освітнього маршруту студентів. Підготовка студентів має бути спрямована на реалізацію особистісно орієнтованого підходу в навчанні, шанобливе ставлення до особистості студента, створення умов для виявлення та розвитку індивідуальних можливостей і здібностей. Одним із шляхів здійснення індивідуалізації освітнього процесу у ВНЗ є включення студентів у проектування та реалізацію індивідуальних освітніх маршрутів освоєння освітньої програми, відповідних навчальних програм.

Проблему особистісно орієнтованого навчання досліджували такі вчені-дослідники (Н. Алексєєв, Є. Бондаревська, Е. Зеєр, М. Кузнецов, В. Серіков, Е. Степанов, А. Хуторський, І. Якиманська та ін.).

Мета статті – розглянути ефективність навчання студентів з проектування та реалізації індивідуальних освітніх маршрутів.

Науковці вважають, що педагог має бути орієнтований на особистісні досягнення того, хто навчається. Орієнтація на успіх і особистісні досягнення студентів буде сприяти актуалізації вибору освітнього маршруту, підвищенню актуальності ситуації особистісного розвитку студента й підвищенню самооцінки (І. Батракова, В. Генецінський, Е. Заїр-Бек, В. Караківський, І. Колесникова, М. Поташник, А. Тряпціцина та ін.).

Ми розглядаємо освітню програму, з одного боку, як організаційно-управлінське знання. Це дає змогу реалізувати принцип особистісної орієнтації освітнього процесу на визначення умов, які сприяють досягненню